

11.6.2013

Dnro 851/4/11

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

VASTAUS KIRJOITUKSEEN VANHUSPALVELUIDEN JÄRJESTÄMISESTÄ

Kantelija lähetti 2.3.2011 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoitetun kirjoituksen, jossa kantelija käsitteli vanhushpalveluiden tilaa Suomessa. Kantelija totesi kirjoituksessaan, että vanhushpalveluiden järjestämistapa, niiden saatavuus ja laatu vaihtelevat suuresti kunnittain, mikä kantelijan mielestä tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikilla vanhuksilla ei ole tosiasiallisesti mahdollisuutta saada riittäviä sosiaali- ja terveystalveluja.

Kantelija piti puutteena sitä, että vanhusten palveluista ei ole säädetty erillistä lakia. Kantelija totesi kirjoituksessaan, että yksinomaan tehostetulla ohjauksella ja valvonnalla ei voida taata sitä, että palveluja jatkossa olisi riittävästi ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla saatavilla ja tarjolla. Kantelija viittasi tässä yhteydessä vanhusten hoidosta ja huolenpidosta tehtyihin kanteluihin.

Kirjoituksessaan kantelija viittasi myös oikeusasiamies Riitta-Leena Paunioin ratkaisuun ”ympäri vuorokautisessa hoidossa olevien vanhusten hoito ja sen valvonta” (18.2.2010, dnro 213/2/09). Kantelija oli samaa mieltä niistä havainnoista, joita Paunio edellä mainitussa ratkaisussaan oli esiin nostanut. Kantelija totesi, että vanhushpalvelulain tarpeellisuudesta vallitsee yleinen yhteisymmärrys. Kantelija piti epäkohtana myös sitä, että tällä hetkellä ei ole perustuslain edellyttämää lainsäädäntöä, joka oikeuttaisi puuttumaan hoidossa olevan vanhuksen itsemääräämisoikeuteen.

Kantelija viittasi kirjoituksessaan perusoikeussäätelyyn sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan niihin säännöksiin, jotka edellyttävät julkiselta vallalta toimenpiteitä erityisesti vanhusten mahdollisuuksiin elää samanarvoisella tavalla yhteiskunnan täysipainoisena jäsenenä.

Kantelija pyysi, että eduskunnan oikeusasiamies selvittäisi, ovatko vanhushpalveluiden saatavuus, niiden laatu ja palvelujen valvonta lainsäädännön edellyttämällä tasolla. Kantelija kysyi kirjoituksessaan, voidaanko ikääntyneiden henkilöiden perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksissa turvatut oikeudet taata ilman, että lainsäädäntöä kiireellisesti kehitettäisiin.

Vastauksena kantelijan kirjoitukseen esitän lainsäädännön muutoksista sekä ratkaisu- ja tarkastushavainnoistani seuraavaa.

1

Vanhushlain valmistelu

Kantelijan kirjoitus tuli vireille lähes samaan aikaan, jolloin sosiaali- ja terveystministeriö käynnisti niin sanotun vanhushlain valmistelun. Sosiaali- ja terveystministeriö pyysi 30.3.2011 ensimmäisestä luonnoksesta lausuntoa muun muassa eduskunnan oikeusasiamieheltä. Lausunossani 31.5.2011 (Dnro 1331/5/11) sosiaali- ja terveystministeriölle kiinnitin huomiotani niihin samoihin asioihin, joita kantelija on kirjoituksessaan tuonut esiin. Pidän myös tarpeellisena, että

lakiluonnokseen voitaisiin sisällyttää hoitohenkilöstön määrää tai hoitohenkilöstön ja hoidettava olevien vanhusten suhdelukua koskevat säännökset. Kiinnitin huomiota erityisesti hoitohenkilöstön riittämättömään määrään sekä vaikeuksiin saada päteviä ja koulutettuja työntekijöitä vanhusten hoivaa antaviin yksiköihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti erityisen ohjausryhmän tukemaan vanhuslain jatkovalmistelua siten, että hallituksen esitys vanhuslaiksi voitaisiin antaa eduskunnalle vuoden 2012 aikana. Ohjausryhmä laati muutos- ja kehittämistarpeesta erityisen muistion. Annoin tästä muistiosta pyydetyn lausunnon 8.6.2012 (dnro 1845/5/12). Totesin, että ohjausryhmän valmistelussa luonnoksessa vanhuslaiksi oli otettu huomioon lukuisia oikeusasiamies Riitta-Leena Paunion ratkaisussa käsiteltyjä vanhusten hoidossa ja huolenpidossa havaittuja puutteita ja epäkohtia. Kiinnitin lausunnessani huomiota erityisesti vanhusten hoidon laatua turvaaviin säännöksiin ja niiden tarpeellisuuteen lainsäädännössä.

Tämän valmistelun perusteella säädetty laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista tulee pääosin voimaan 1.7.2013.

2

Vanhusten hoidon laatu

Perustuslain 19 §:n mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Säännöksen 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava sen mukaan, kun lailla tarkemmin säädetään, jokaisella riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslain 19 §:n oikeuden sisältönä on turvata jokaiselle kuuluva ihmisarvoisen elämän edellyttämä vähimmäistaso. Tätä perustuslaissa säädettyä oikeutta toteutetaan sosiaalihuollossa muun muassa sosiaalihuoltolain tarkoittamilla palveluilla ja tukitoimilla ja muulla taloudellisen tuen järjestämisellä. Julkiselle vallalle on säädetty perustuslain 22 §:ssä yleinen velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä merkitsee sitä, että julkisen vallan tulee omilla toimenpiteillään aktiivisesti edistää perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumista esimerkiksi palveluja ja tukitoimia järjestettäessä.

Kunnan velvollisuudesta järjestää sosiaalipalveluja ja niihin liittyviä muita tukitoimenpiteitä ja osoittaa niille voimavaroja, säädetään sosiaalihuollon lainsäädännössä. Julkiselle vallalle kuuluva perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoite korostuu erityisesti silloin, kun kyse on kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista.

Olen kanteluratkaisussani, tarkastustoiminnassani ja lausunnoissani, jotka koskevat ikääntyneiden henkilöiden saamaa hoitoa ja huolenpitoa korostanut, että haavoittuvassa asemassa olevat ikääntyvät henkilöt eivät aina itse kykene huolehtimaan perus- ja ihmisoikeuksistaan eivätkä oikeudestaan hyvään hoitoon, hoivaan ja arvokkaaseen kohteluun. Kaikessa toiminnassa tulee huolehtia siitä, että ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Iäkkään henkilön itsemääräämisoikeuteen, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä hänen vapauttaan saa rajoittaa mielivaltaisesti. Vanhenevalla henkilöllä tulee olla oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämää ja saada tarvittaessa ihmisarvoa kunnioittavaa hoitoa ja huolenpitoa. Euroopan neuvoston sosiaalisen peruskirjan 23 artiklan mukaan ikääntyvillä henkilöillä tulee olla mahdollisuus pysyä yhteiskunnan täysipainoisina jäseninä mahdollisimman pitkään.

Pidän edellä mainituista syistä erityisen tärkeänä annettavan hoidon ja huolenpidon laatua koskevaa lainsäädäntöä ja suosituksia. Annettavan hoidon, oli kysymys laitoshoidosta tai avohoidosta (erityisesti ikääntyneen henkilön kotona annettava hoito) tulee taata sekä fyysinen että henkinen turvallisuus. On tärkeää, että palvelun toteuttamisessa otetaan huomioon sekä iäkkään henkilön oma arvio elämän laadustaan että objektiivisesti havaittavat vanhuksen asemaan vaikuttavat seikat palvelujen järjestämisessä.

Tärkeitä järjestettävän hoidon ja huolenpidon laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa asumisen ja hoidon turvallisuus, asiakkaan hyvä kohtelu, sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen sekä muu henkilön tavanomaiseen elämään osallistuminen ja sen turvaaminen. Eri-tyisen tärkeänä pidän ikääntyneen henkilön oikeutta yksityisyyteen.

3

Tarkastushavaintoja

Olen tarkastustoiminnassa kiinnittänyt erityistä huomiota vanhustenhuollon eri toimintayksikköjen antaman hoidon sisältöön ja muun muassa vanhusten asumisen järjestelyihin (yksityisyyteen sekä oikeuteen ylläpitää sosiaalisia suhteita laitოსolosuhteissa tai muissa erityisen vaativaa hoitoa vaativissa vanhustenhuollon toimintayksiköissä). Oikeus yksityisyyteen, asumisen ja hoidon turvallisuus ja sen merkityksellisyys, asiakkaan kohtelu sekä vanhuksen sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen sekä muun iäkkään henkilön tavanomaiseen elämään, kuten esimerkiksi ulkoiluun ja asiointiin osallistuminen ovat järjestettävien palvelujen laatuun vaikuttavia tekijöitä, joihin tarkastuksilla kiinnitetään huomiota. Lisäksi olen tarkastuksilla seurannut esimerkiksi vaippon käyttöä, WC-käyntien toteutumista ja vanhusten riittävän nesteen saannin seurantaan liittyviä käytäntöjä.

3.1

Oikeus ulkoiluun ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen

Olen ratkaisuisssani ja tarkastuspöytäkirjoissa kiinnittänyt huomiota siihen, että viriketoiminnan ja ulkoilun järjestämisestä ikäihmisten palvelutoiminnassa ei ole olemassa nimenomaista lainsäädäntöä. Olen viitannut perustuslain säännöksiin ja todennut, että perusoikeuksiin kuuluvat muun muassa yksilön oikeus yhdenvertaisuuteen ja välttämättömään huolenpitoon. Mielestäni keskeinen perusarvo vanhusten hoidossa on ihmisarvon kunnioittaminen. Jokaisella vanhuk-sella on oltava oikeus arvokkaaseen vanhuuteen ja hyvään kohteluun. Keskeisiä ihmisarvoisen vanhuuden turvaavia eettisiä periaatteita ovat muun muassa yksilön itsemääräämisoikeus ja hänen osallistumisoikeuksiansa turvaaminen. Johtopäätöksenä olen mm. todennut, että vanhusten hoivayksiköissä ikäihmisille on taattava mahdollisuus osallistua erilaisiin aktiviteet-teihin oman fyysisen ja psyykkisen kuntonsa asettamissa rajoissa. Vanhukselle on myös tärkeä päästä liikkumaan asumisyksikön ulkopuolelle ulkoilemalla ja osallistumalla mahdollisuuk-sien mukaan esimerkiksi vapaa-ajan tapahtumiin.

Tarkastushavaintojeni mukaan vanhusten mahdollisuudet asiointiin, harrastuksiin ja muuhun toimintayksikön ulkopuoliseen omaehtoiseen viriketoimintaan ovat olleet usein rajalliset ja ovat riippuneet käytännössä henkilökunnan työvuorokohtaisesta määrästä. Olen myös korostanut, että esimerkiksi vanhuksen oikeutta ulkoiluun ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen ei saa siirtää pelkästään vanhuksen omaisten huolehdittavaksi. Olen pitänyt tärkeänä, että vanhusten ulkoilu- ja asiointimahdollisuuksiin kiinnitetään kaikkina vuodenaikoina huomiota.

3.2

Oikeus yksityisyyteen

Olen kiinnittänyt tarkastuksellani huomiota myös hoivayksiköissä asuvien vanhusten asumisen järjestelyihin. Useissa tarkastamissani hoivayksiköissä hoidettavana olevat vanhuksat tarvitsevat raskasta ja vaativaa hoitoa. Yleensä näissä yksiköissä vanhuksia hoidetaan saattohoitovaiheeseen asti. Toimintayksiköt ovat usein tarkoitettu näiden vanhusten loppuelämän ”ko-deiksi”. Kaikissa yksiköissä ei kuitenkaan ole voitu tarjota vanhuksille mahdollisuutta asua omassa huoneessaan. Vanhuksat joutuvat asumaan usean hengen ahtaissa hoituhuoneissa, mikä vaarantaa myös hoidossa olevien vanhusten yksityisyyden.

Pidän tärkeänä ja yhtenä yksilön oikeuden hyvään hoitoon ja huolenpitoon huomioivana laatu-tekijänä sitä, että vanhustenhuollon toimintayksiköissä kiinnitettäisiin huomiota asuintilojen kodinomaisuuteen ja siihen, että vanhuksilla olisi mahdollisuus kalustaa asuinhuoneensa omilla huonekaluillaan ja omaan elämäänsä liittyvillä esineillä ja muistoilla.

3.3

Oikeus kuntoutuspalveluihin

Olen tarkastuksilla kiinnittänyt huomiota vanhuksen mahdollisuuksiin saada kuntouttavia palveluja. Olen korostanut, että yksilölliset hoidettavana olevalle vanhukselle järjestettävät kuntoutusohjelmat parantavat vanhusten hyvinvointia. Hoiva- ja hoitokodeissa tarjottava esimerkiksi fysioterapeutin ohjaama liikunta ja vanhusten kunnan seuranta ja sen perusteella järjestettävät vanhuksen kuntoutumista edistävät toimenpiteet ovat osa hyvää ja laadukasta vanhustenhoivapalvelua. Esimerkiksi fysioterapialla on kuntouttava, mutta myös vanhuksen hyvinvointia edistävää ja sitä tukevaa merkitystä.

4

Kotiin annettavat palvelut

Kotiin annettavilla palveluilla turvataan usein asiakkaana olevan vanhuksen tai muun palvelun saajan mahdollisuuksia elää ja toimia omassa kodissaan. Kotiin annettavien palveluiden asiakkaat ovat käytännössä pääasiassa vanhusväestöön kuuluvia henkilöitä. Hyvin suuri osa näistä henkilöistä tarvitsee jatkuvaa apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen. Osa kotipalvelun asiakkaista ei pysty myöskään itse huolehtimaan tai hoitamaan omia asioitaan. Tästä syystä kotiin annettavien palveluiden laadulla ja sillä, miten palvelu tosiasiasa järjestetään (toimeenpannaan) on korostettu merkitys palvelun saajalle. Ratkaisuisani olen myös korostanut, että kun kysymys on sosiaalihuollon asiakkaan kannalta usein välttämättömästä päivittäiseen elämään liittyvistä palvelusta, palvelut eivät saa olla hinnaltaan kohtuuttomia. Palvelujen tulee olla käytettävissä riippumatta asiakkaan varallisuusasemasta.

Olen ratkaisuisani myös kiinnittänyt huomiota asumispalveluista perittävien maksujen erilaisiin määräytymisperusteisiin ja kuntien erilaisiin käytäntöihin. Saamani tiedon mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä on vireillä hanke, jossa arvioidaan asiakasmaksulainsäädännön uudistamista. Ensimmäisessä vaiheessa arvioitavaksi tulee tietojeni mukaan nimenomaan asumispalvelumaksut.

Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen

Perustuslain 1 §:n mukaan valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta. Perustuslain 7 § turvaa oikeuden elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä turvallisuuteen. Säännöksen mukaan ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Yksityiselämään kuuluu oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yksityisyyden suoja turvaa siten myös osaltaan yksilön itsemääräämisoikeutta. Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio tavoin olen korostanut ikääntyvien henkilöiden hoitoa koskevissa kannanotoissani sitä, että haavoittuvassa asemassa olevat ikääntyvät henkilöt eivät kykene aina itse huolehtimaan perus- ja ihmisoikeuksistaan eivätkä oikeudestaan hyvään hoitoon, hoivaan ja arvokkaaseen kohteluun. Siksi on tärkeää, että vanhenevaa henkilöä kohdellaan aina hänen ihmisarvoaan kunnioittavalla tavalla. Iäkkään henkilön itsemääräämisoikeuteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä hänen vapauttaan saa rajoittaa mielivaltaisesti. Vanhenevalla henkilöllä tulee olla oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämää ja saada tarvittaessa hänen ihmisarvoa kunnioittavaa hoitoa ja huolenpitoa.

Erityisesti tarkastuksillani olen kiinnittänyt huomiota laitoksen ja toimintayksikköjen käyttämiin rajoitustoimenpiteisiin. Olen useissa eri yhteyksissä korostanut, että vanhusten hoitoa antavilla yksiköillä sekä tällaisissa yksiköissä työskentelevillä henkilöillä on erityinen vastuu siitä, että asiakkaana olevat vanhukset tai tällaisessa yksikössä asuvat henkilöt saavat laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja asianmukaista ihmisarvon tunnustavaa kohtelua. Erityisesti, kun kysymys on haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, jotka voivat olla täysin tai pääasiassa toisen henkilön antaman avun varassa, tulee yksikössä toimivalla olla korostettu velvollisuus turvata näiden iäkkäiden henkilöiden laissa säädetyt oikeudet hyvään hoitoon ja huolenpitoon ja tarvittaessa tuoda esiin hoidossa tai siihen liittyvissä olosuhteissa havaitsemansa epäkohdat.

Totean tässä yhteydessä, että sosiaali- ja terveysministeriössä on vireillä lainsäädäntöhanke, jonka tarkoituksena on arvioida muun muassa hoidettavana olevaan vanhukseen kohdistettavien rajoitustoimenpiteiden edellytyksiä ja niitä säännöksiä, joita mahdollisesti hoitoon sisältyvät rajoitukset edellyttävät. Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan hallituksen esitys itsemääräämisoikeuden rajoituksia koskeväksi lainsäädännöksi voitaisiin antaa syksyllä 2013.

6

Kunnan tiedottamis- ja päätöksentekovelvollisuus

Olen ratkaisuissoni kiinnittänyt huomiota myös kunnan velvollisuuteen selvittää sosiaalihuollon asiakkaalle häntä koskevien ratkaisujen ja päätösten vaikutuksia ja eri toimenpidevaihtoehtoja. Tässä yhteydessä olen korostanut kunnan tiedotusvastuuta asukkaille. Olen todennut muun muassa, että kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista ja asioiden käsittelystä. Lisäksi olen korostanut, että kuntalain mukaan riittävää tiedottamista ei ole vain ratkaisusta ja niiden vaikutuksista tiedottaminen. Tiedottamisen tulee olla oikea-aikaista siten, että kuntalaisilla on mahdollisuus esittää vireillä olevista suunnitelmista ja asian käsittelyvaiheista kysymyksiä ja mielipiteitä valmistelijoille ja päättäjille. Silloin, kun ratkaisut koskevat yksittäisiä vanhuksia ja henkilökuntaa, tulee omaisille ja vanhuksille ja henkilökunnalle taata mahdollisimman laaja vaikutusmahdollisuus jo asian valmisteluvaiheessa.

Olen pitänyt lainvastaisena sellaista kunnan menettelyä, jossa useat vanhusten laitoshoitopaikat on muutettu palveluasumispaikoiksi ilman, että muutoksesta on ilmoitettu asianmukaisesti ja riittävän ajoissa vanhuksille ja heidän omaisilleen. Muutokset ovat voineet tarkoittaa sitä, että usean hoidettavana olevan henkilön laitoshoidon asiakkuus muuttuu palveluasumisen asiakkuudeksi. Olen katsonut, että vanhuksille olisi tullut tehdä päätökset, joista olisi ilmennyt, millä tavoin hoidon tarve ja olosuhteet olivat muuttuneet ja miten oli arvioitu se, että he soveltuivat hoidon tarpeen perusteella palveluasumisen asiakkaiksi. Päätöksen saatuaan heillä olisi ollut, mikäli päätökset olisi tehty, halutessaan mahdollisuus saattaa palvelumuodon muuttamisen perusteet hallintotuomioistuimen tutkittavaksi. Olen pitänyt virheellisenä myös menettelyä, jos hoitomuodon muuttamisen yhteydessä ei ole tehty asiakasmaksupäätöksiä eikä muitakaan asiakaskohtaisia päätöksiä.

Eräässä vanhainkodin toiminnan lakkauttamista koskevassa ratkaisussa oli kysymys vanhuksista, joista osa oli muistisairaita. Vanhukset siirrettiin kaupungin omiin tai ostopalveluin tuotettuihin pitkäaikaissairaanhoidon ja tehostetun palveluasumisen paikkoihin. Pidin vanhusten ihmisarvoa loukkaavana heidän siirtämistään ilman, että he itse tai heidän omaisensa voisivat osallistua päätöksentekoon. Katsoin, että tällaisesta sosiaalihuollon sisäisestä siirrosta tulisi tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös, mikäli kysymys ei ole lääkärin määräämästä sairaanhoitoon siirtämisestä. Tässä yhteydessä kiinnitin huomiota myös velvollisuuteen tehdä päätös hoitomaksuista.

7

Omaishoidon tuki

Totean, että minulla on vireillä omana aloitteena otettu asia kuntien omaishoidon tukea koskevien ohjeiden lainmukaisuudesta.

Olen omaishoidon tukea koskevissa ratkaisuissani korostanut, että kunnan tulee varmistaa, että sosiaalihuollon asiakkaat ja tarvittaessa myös häntä hoitaneen henkilön palvelujen tarve arvioidaan ja asiakkaalle järjestetään hakemuksen perusteella sosiaalipalveluja tai tukitoimia hänen tarpeensa ja olosuhteensa huomioon ottavalla tavalla. Olen korostanut, että mikäli omaishoidon tuki evätään tai lakkautetaan asiakkaiden kotihoito ja tukipalvelut on järjestettävä sen jälkeen, kun palvelujen tarve on arvioitu.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea kiinnitti vuonna 2012 tekemässään Suomea koskevassa ratkaisussaan huomiota mm. siihen, että kunnissa oli todettu useiden henkilöiden tuen tarve ja maksettu tukea, joka oli myöhemmin lakkautettu tai sen saamisen ehtoja oli kiristetty. Komitean ratkaisun mukaan vaihtoehtoisia palveluja ei ollut kuitenkaan järjestetty. Ainakaan Suomen hallitus ei ollut osoittanut, että korvaavaa hoivaa olisi ollut tarjolla. Komitea totesi, että sosiaalisten oikeuksien peruskirjassa ei edellytetä, että turvan taso tulisi olla samanlainen koko maassa. Komitea edellytti kuitenkin kohtuullisen yhdenmukaista kohtelua. Komitean mukaan tilanne kunnissa on epätydyttävä sen vuoksi, että niillä on laaja harkintavalta, mutta ei selkeää velvollisuutta myöntää hoitajille etuuksia tai vaihtoehtoisesti ikääntyville henkilöille palveluita. Tämä kuntien erilaisesta rahoituksesta aiheutuva yhdenmukaisuuden puute ei kuitenkaan ole komitean mukaan sopimuksen 23 artiklan loukkaus. Sen sijaan se, että Suomen lainsäädäntö mahdollistaa sen, että jotkut ikääntyneet henkilöt jäävät ilman omaishoidon tukea tai sille vaihtoehtoista tukea, on tämän artiklan loukkaus. Toisessa komitean ratkaisussa oli kysymys pitkäaikaishoidon järjestämisestä siten, että laitoshoidon korvataan palveluasumisella. Näiden palvelumuotojen maksujärjestelyt olivat erilaisia, minkä vuoksi palveluasumisen maksut ovat suurempia kuin laitoshoidon maksut. Komitea totesi peruskirjan 23 artiklan loukkauksen. Komitea katsoi, että kun kunnat päättävät maksuista, saatavilla ei ole tehokkaita suoja-

keinoja sen varmistamiseksi, että henkilö saa tarvitsemansa, kuntosaa edellyttämän palvelun. Tällöin ei toteudu komitean mukaan myöskään oikeus saada tietoa palveluista ja mahdollisuus käyttää niitä.

Totean, että sosiaali- ja terveysministeriön asettama kansallista omaishoidon kehittämissuohjelmaa laativa työryhmä on antanut väliraporttinsa (sosiaali- ja terveysministeriön raporteja ja muistioita 2013:10). Raportti sisältää ehdotuksia omaishoidon tukea koskevan lainsäädännön kehittämiseksi. Minulta on pyydetty lausuntoa mainitusta väliraportista.

8

Lopuksi

Kuten edellä on kuvattu, kansallista lainsäädäntöä on saatettu voimaan ja sitä ollaan kehittämässä. Lainsäädännössä ja vireillä olevissa lainsäädäntöhankkeissa on kiinnitetty huomiota juuri niihin näkökohtiin, joita olette kirjoituksessannekin esittänyt. Olen myös itse kiinnittänyt huomiota samoihin asioihin. Tulen edelleen erityisesti tarkastustoiminnassani seuraamaan sitä, miten hyvä ja arvokas hoiva maassamme toteutuu.

On tärkeää, että vanhustenhuollon valvonta on tehokasta ja siihen on osoitettu riittävät voimavarat. Tiedossani on, että Valvira ja aluehallintovirastot ovat yhdessä kehittämässä vanhustenhuoltoon liittyviä valvontaohjelmia.

Pidän tärkeänä sitä, että vanhustenhuoltoon liittyvässä yleisessä valvonnassa (esimerkiksi lupavalvonnassa sekä yksilövalvonnassa) kiinnitetään huomiota erityisesti hoidon laatuun ja asiakkaana olevan vanhuksen oikeuksien toteutumiseen.